نفت و انرژی

جهان هنوز از نفت عبور نکرده است

خطوط لوله انتقال نفت، اهداف مشروع ایران

رئیس کمیسیون سرمایه‌گذاری و تأمین مالی اتاق ایران با اشاره به وابستگی شدید اقتصاد جهانی به انرژی و نفت خلیج فارس گفت: ما هنوز همه برگ‌های خود را بازی نکرده‌ایم. برای مثال، عربستان از یک خط لوله به سمت غرب و دریای سرخ روزانه حدود ۷ میلیون بشکه نفت منتقل می‌کند و کافی است یکی از ایستگاه‌های پمپاژ هدف قرار بگیرد تا این انتقال متوقف شود.

به گزارش زمان به نقل از ایرنا، فرشید شکرخدایی در بیان ارزیابی خود درباره نقش تنگه هرمز در مدیریت جنگ تحمیلی و اثر آن بر بازار نفت آن هم در شرایطی که ترامپ پس از ناتوانی در بازگشایی آن از نفت خلیج فارس اظهار بی نیازی می کند ولی قیمت نفت خام به ۱۱۵ دلار در هر بشکه رسیده است، گفت: به‌طور کلی نفت تا پیش از این گرانی‌ها، شاید ارزان‌ترین کالای دنیا بوده است؛ یعنی حتی از آب سیب و آب پرتقال هم ارزان‌تر! دلیلش هم این بود که در نهایت مصرف‌کننده‌ها بیش از عرضه‌کننده‌ها در قیمت‌گذاری نقش داشتند. وی ادامه داد: به همین خاطر همیشه این مثال را می‌زنند که اگر اروپا خودش نفت داشت، احتمالاً قیمت هر بشکه نفت روی کره زمین به ۵۰۰ دلار می‌رسید. به دلیل اینکه نفت در خاورمیانه است، اجازه داده نمی‌شود این ماده کمیاب به قیمت واقعی خودش برسد. اما به نظر من، همین شرایط اخیر نشان داد که به رغم تصور برخی مبنی بر عبور دنیا از نفت، این‌طور نیست. واقعیت امروز خلاف این تصور را ثابت کرد.

کمبود هلیوم و نهاده‌های کشاورزی برای جهان آزاردهنده است

شکرخدایی اضافه کرد: علاوه بر نفت، اقلام دیگری هم تحت فشار عرضه قرار گرفته‌اند؛ از جمله گاز هلیوم که از قطر صادر می‌شد، گوگرد که از نفت سنگین به دست می‌آید و همچنین نهاده‌هایی که در کشاورزی استفاده می‌شوند. بنابراین این تصور که بستن تنگه هرمز می‌تواند باعث تورم و کمبود کالا در دنیا، به‌ویژه در حوزه کشاورزی و انرژی شود، یک نگاه کاملاً واقع‌بینانه است. امیدوارم پس از مشخص شدن اهمیت تنگه هرمز، بتوانیم منافع پایداری را برای کشور رقم بزنیم.

انرژی؛ یک سیاست کلان در میان دو ابرقدرت اقتصادی

وی در پاسخ به پرسشی درباره برخی گمانه‌زنی‌ها مبنی بر تلاش برای تصاحب نفت ایران یا جزیره خارک گفت: به نظر من انگیزه‌های آمریکا، انگلیس و اسرائیل در این جنگ کاملاً متفاوت است. قیمت انرژی در چین حدود ۶ تا ۸ درصد ارزان‌تر از قیمت انرژی در اروپا و آمریکاست. به همین دلیل، موضوع انرژی در چین به یک سیاست کلان میان دو ابرقدرت اقتصادی تبدیل شده است. شکرخدایی تاکید کرد: همان‌طور که امروز نفت ونزوئلا دیگر ارزان به چین نمی‌رود، فشار سنگین آمریکا برای پایان دادن به جنگ اوکراین هم به این دلیل است که نفت ارزان روسیه به چین نرسد. همین منطق درباره نفت ایران هم وجود دارد؛ نفتی که با تخفیف به چین می‌رفت. وی افزود: در واقع، این بازل را باید به‌صورت یک تصویر کلی دید. جالب اینجاست که خود ارزان‌فروشی انرژی به چین، نتیجه تحریم‌های آمریکاست. اگر آمریکا واقعاً نمی‌خواست این اتفاق بیفتد، عاقلانه‌ترین کار برداشتن تحریم‌ها بود. اما سیاست تهاجمی آمریکا و همچنین انگیزه‌های اسرائیل که خواهان تضعیف همه کشورهای منطقه است، دست‌به‌دست هم داده تا شاهد این جنگ باشیم.

آمریکا برآورد واقع بینانه از پایمردی مردم ایران نداشت

رئیس کمیسیون سرمایه‌گذاری و تأمین مالی اتاق بازرگانی ایران ادامه داد: به نظر من، قدرت ایران دست‌کم گرفته شده بود یا واقع‌بینانه پایمردی مردم ایران برآورد نشد. اتفاقی که افتاد، شوک بزرگی برای طرف مقابل بوده است به طوری که حتی ترامپ مجبور شد توییت بزند که اروپایی‌هایی که نگران انرژی هستند، خودشان بروند تنگه هرمز را باز کنند! بنابراین به نظر می‌رسد آمریکا به این جمع‌بندی خواهد رسید که بازگشت به رژیم قبلی تنگه هرمز تقریباً غیرممکن است. شکرخدایی در پاسخ به این سؤال که بستن تنگه هرمز چه کمکی به ایران در جنگ کرده و آیا ایران دست برتر را به دست آورده است، اظهار کرد: قطعاً همین‌طور است. ما هم از نظر نظامی و هم از نظر تاکتیکی، در خانه خودمان می‌جنگیم. در گذشته، آمریکایی‌ها با لشکرکشی‌های انبوه ملت‌ها را مرعوب می‌کردند و امتیاز می‌گرفتند، اما اینجا چنین اتفاقی نیفتاده است. از طرف دیگر، بحث دریافت عوارض مطرح شده که گفته می‌شود به یوان دریافت شود. به نظر من، این عوارض باید به ریال ایران دریافت شود. اگر همه کشتی‌ها مجبور شوند ریال تهیه کنند، هم ارز ایران از تحریم خارج می‌شود و هم ترویج و روادادی ریال در سطح جهانی اتفاق می‌افتد و ارزش پول ملی در سطح بین‌المللی تقویت می‌شود.

دشمن، معیشت کارگران را هدف گرفته است

مشاور کانون عالی کارگران ایران گفت: دشمن معیشت کارگران را هدف گرفته و سفره این قشر زحمتکش را کوچک‌تر کرده است.

به گزارش زمان به نقل ارتسنیم، سعید فتاحی، مشاور کانون عالی کارگران ایران با اشاره به وضعیت دشوار معیشتی کارگران گفت: امروز آنچه بیش از هر چیز سفره کارگران را تحت فشار قرار داده، نتیجه مستقیم دشمنی‌هایی است که علیه کشور و معیشت مردم شکل گرفته است. دشمن با هدف قرار دادن اقتصاد، در واقع زندگی قشر کارگر را نشانه گرفته است. وی افزود: کارگران امروز با اجاره‌خانه، اقساط، هزینه درمان، آموزش و مخارج روزمره دست‌وپنجه نرم می‌کنند، اما فشارهای بیرونی و تحمیل‌شده، شرایط را برای این قشر سخت‌تر کرده است. به همین دلیل می‌توان گفت دشمن برای کارگران بلا آورده و معیشت آنان را هدف گرفته است. فتاحی با تأکید بر اینکه کارگر نباید قربانی جنگ اقتصادی شود، اظهار داشت: وقتی قیمت کالاهای اساسی روزبه‌روز بالا می‌رود و حقوق کارگر کفاف آن را نمی دهد، نتیجه آن فقط کوچک‌تر شدن سفره خانواده‌های کارگری است.

این وضعیت نشان می‌دهد که فشار دشمن مستقیم بر زندگی مردم، به‌ویژه کارگران، اثر گذاشته است. مشاور کانون عالی کارگران ادامه داد: دشمنان این کشور هیچ‌گاه دلسوز مردم نیستند و بیشترین آسیب را همواره اقشار ضعیف و زحمتکش می‌بینند. امروز کارگر ایرانی با وجود همه سختی‌ها همچنان پای تولید ایستاده، اما باید پذیرفت که معیشت او زیر ضربه فشارهای دشمنانه قرار گرفته است. وی تصریح کرد: اگر می‌خواهیم به تولید و اقتصاد کشور کمک کنیم، باید ابتدا معیشت کارگر را نجات دهیم. کارگری که دغدغه نان، اجاره و دارو دارد، نمی‌تواند با آرامش کار کند. بنابراین مقابله با آثار فشارهای دشمن بر زندگی مردم، یک ضرورت جدی است. فتاحی افزود: انتظار کارگران این است که مسئولان با تصمیم‌های جدی و حمایتی، اجازه ندهند فشارهای دشمن بیش از این بر زندگی آنان سنگینی کند. حفظ معیشت کارگر، در واقع حفظ تولید و پایداری کشور است.

وزیر جهاد کشاورزی تاکید کرد:

هیچ نگرانی برای کمبود کالا وجود ندارد

وزیر جهاد کشاورزی با اشاره به کاهشی شدن قیمت برخی از کالاها گفت: تاکنون از ذخایر احتیاطی استفاده نکرده‌ایم.

به گزارش زمان به نقل ارتسنیم، غلامرضا نوروزی قزلجه با تشریح اقدامات این وزارتخانه در حوزه تأمین امنیت غذایی کشور، اظهار داشت: این وزارتخانه وظیفه تامین امنیت غذایی، تنظیم بازار و رساندن محصولات به دست مصرف کنندگان را بر عهده دارد. وی افزود: تدابیر و پیش بینی هایی برای تامین کالاها و تنظیم بازار در ماه مبارک رمضان و عید نوروز صورت گرفته بود در عین حال یک اصلاحات اقتصادی اساسی را هم در کشور انجام داده بودیم که موضوع جنگ نیز به آن اضافه شد. با وجود این مؤلفه‌ها، شاهد تحقق مطلوب امنیت غذایی در کشور بودیم به گونه ای که در جامعه همه کالاهای اساسی و محصولات کشاورزی مورد نیاز تامین و در دسترس مردم قرار گرفت.نوری قزلجه با تأکید بر اینکه بیش از ۸۵ درصد امنیت غذایی کشور متکی بر تولید داخلی است، گفت: کشاورزان، بهره برداران، دامداران، مرغداران، روستاییان و عشایر همه با شور و شوق مضاعف، کار و تلاش می‌کنند تا تحت هر شرایطی تولید را ادامه دهند.وی ادامه داد: الطاف الهی نیز شامل حال ما شده و بارندگی‌های خوبی در کشور شاهد بودیم، از این رو ما روزهای بهتر و مطلوب‌تری را در حوزه تأمین محصولات کشاورزی و کالاهای اساسی خواهیم داشت. وزیر جهاد کشاورزی با تاکید بر اینکه با همکاری فعالان پرتلاش زنجیره بزرگ کشاورزی، امنیت غذایی کشور و تأمین کالاهای اساسی به صورت پایدار تضمین خواهد شد گفت: در شروع جنگ رمضان با مردم صحبت و این موضوع را تاکید کردم که شرایطی غذایی و کالاهای اساسی تحت هر شرایطی تامین خواهد شد

امروز که حدود ۳۵ روز از این جنگ می‌گذرد باز هم تاکید می کنیم که با کمک فعالان زنجیره بزرگ بخش کشاورزی استمرار در تامین کالاهای اساسی را خواهیم داشت. وی عنوان کرد: مردم شریف و شما رسانه‌ها با حضور در بازار و میادین شاهد وفور کالا و همچنین مناسب بودن قیمت‌ها بودید. انصافاً صنوف و توزیع‌کنندگان نیز پای کار بودند و حتی شاهد ارائه تخفیف‌هایی بودیم. در مقایسه با ماه گذشته، در برخی اقلام اساسی با کاهش قیمت نیز مواجه هستیم.

نوری قزلجه با اشاره به اینکه تأمین کالا به صورت صددرصدی انجام می‌شود گفت: قیمت‌ها مناسب و متعادل‌تر شده‌اند، در برخی حوزه ها، از جمله مرغداری، به دلیل پایین بودن قیمت‌ها، با زیان مواجه هستند، اما همچنان پای کار کشور ایستاده‌اند و به تولید ادامه می‌دهند. وی تاکید کرد: با اقداماتی که اجرا می شود، امیدواریم این قیمت‌ها متعادل شده و امکان ادامه تولید اقتصادی برای همه فعالان فراهم شود. وزیر جهاد کشاورزی در پاسخ به نگرانی‌ها در خصوص ذخایر استراتژیک در صورت ادامه جنگ، گفت: مهمترین ذخیره ما، لطف خداوند و بارندگی‌های مناسب بود و علاوه بر این روند مداوم و بدون تعطیل تولید در کشور است که استمرار دارد. وی عنوان کرد: ما ذخایر احتیاطی برای مواقع اضطراری داریم که تاکنون از آن‌ها استفاده نکرده‌ایم و موجودی ذخایر ما به حد کافی است. شرایط جوی و اقلیمی مناسب نیز به تولید مطلوب کمک کرده است، لذا جای هیچگونه نگرانی در این خصوص وجود ندارد. نوری قزلجه با بیان اینکه هیچ نگرانی برای کمبود کالا وجود ندارد گفت: تعهد ما در وزارت جهاد کشاورزی و مجموعه همکارانمان در سراسر کشور، به اتفاق همه فعالان این زنجیره، این است که همانطور که تا به امروز امنیت غذایی و تأمین کالاهای اساسی و محصولات کشاورزی به بهترین نحو انجام شده است، پس از این نیز با قدرت ادامه خواهیم داد و هیچ نگرانی برای مردم ما در این خصوص وجود نخواهد داشت. وزیر جهاد کشاورزی در پایان از زحمات تولیدکنندگان و فعالان بخش کشاورزی قدردانی کرد.

لزوم تسریع در اجرای کامل چک الکترونیک

رئیس کمیسیون جهش تولید با انتقاد از کندی اجرای چک الکترونیک تأکید کرد اکنون بهترین زمان برای حذف چک‌های کاغذی و تکمیل گذار به نظام پرداخت الکترونیکی است.

به گزارش زمان به نقل ازمهر، قانون‌گذار در برنامه هفتم پیشرفت، بانک مرکزی را مکلف کرده است تا پایان سال سوم اجرای این برنامه، بساط چک‌های کاغذی را برچیند و نسخه الکترونیک را جایگزین آن کند. جلوگیری از جعل، سرقت و مفقودی چک، کاهش چشمگیر پرونده‌های قضایی و رفع مشکلاتی نظیر عدم تطابق امضا، تنها بخشی از مزایای این گذار دیجیتال است. با این حال، در شرایط خاص و بحرانی که تجمع مراجعان در شعب بانکی می‌تواند مخاطرات امنیتی به همراه داشته باشد و فعالیت برخی شعب فیزیکی با محدودیت مواجه می‌شود، تسریع در این روند و حذف مراجعات حضوری به یک ضرورت حیاتی تبدیل شده است. با وجود این الزامات روشن، به نظر می‌رسد بانک مرکزی با تکیه بر مهلت سه‌ساله قانون، روند توسعه کامل چک الکترونیک را با شتاب لازم و متناسب با شرایط فعلی پیش نمی‌برد. در همین راستا، در گفت‌وگویی با جعفر قادری، رئیس کمیسیون جهش تولید مجلس شورای اسلامی، ضرورت تسریع در اجرای کامل این طرح و پایان دادن به حیات چک‌های سنتی را مورد بررسی قرار داده.جعفر قادری با اشاره به لزوم سرعت‌بخشی به روند جایگزینی چک‌های نوین اظهار کرد: «به نظر من شرایط فعلی فرصت بسیار مناسبی است تا چک‌ها با طور کامل الکترونیکی شوند. اگر این کار با دقت و طراحی مناسب انجام شود، می‌تواند بسیاری از مشکلات مربوط به چک‌های برگشتی و اختلافات ناشی از آن را کاهش دهد.» وی افزود: «بانک مرکزی باید از این فرصت استفاده کند و فرایند الکترونیکی شدن چک را به طور جدی پیش ببرد تا چک الکترونیک به شکل کامل و اجرایی جایگزین نسخه‌های کاغذی شود. در این صورت، بسیاری از نگرانی‌هایی که امروز در روابط اقتصادی نسبت به چک‌های سنتی وجود دارد، برطرف خواهد شد.» قانون مجلس جهش تولید مجلس در ادامه به پیگیری‌های انجام‌شده از سوی نهاد قانون‌گذار اشاره کرد و گفت: «این موضوع از سوی ما با جدیت پیگیری شده و تأکید مدام ما این بوده که اجرای فراگیر چک الکترونیک هرچه زودتر آغاز شود و به تدریج جایگزین شکل فعلی چک شود تا در نهایت یک نظام منسجم و کارآمد در این حوزه شکل بگیرد.» قادری تصریح کرد: «در واقع، هم از نظر حقوقی و هم از نظر زیرساختی، بخش قابل توجهی از مقدمات این طرح فراهم شده است و اکنون بیش از هر چیز، نیاز به یک اراده اجرایی قوی و پیگیری جدی برای عملیاتی شدن آن وجود دارد.» این نماینده مجلس در پاسخ به این سؤال که آیا تعلل بانک مرکزی به دلیل اتکا به زمان‌بندی برنامه هفتم است، خاطرنشان کرد: «پیگیری‌ها به طور کلی و مستمر انجام شده است، زیرا در قانون برای این موضوع زمان‌بندی مشخصی پیش‌بینی شده است؛ با این حال، در عمل به نظر می‌رسد اجرای آن تا حدی به اختیار بانک مرکزی واگذار شده است.» وی در پایان با لحنی قاطع بر لزوم تغییر رویه نهاد متولی تأکید کرد و گفت: «به اعتقاد من، این موضوع باید از حالت اختیار خارج شود و به یک تکلیف اجرایی سفت‌وسخت تبدیل شود تا بانک مرکزی موظف باشد چک الکترونیک را در سریع‌ترین زمان ممکن در عرصه عمل پیاده‌سازی و فراگیر کند.»

۷۰۱ استاندارد ملی در سال ۱۴۰۴ تدوین شد

معاون تدوین و ترویج استاندارد سازمان ملی استاندارد ایران از تدوین و تجدیدنظر ۷۰۱ استاندارد ملی خبر داد.

به گزارش زمان به نقل ازمهر، بر اساس اعلام سازمان ملی استاندارد ایران، فرحناز قلامی‌مود با اشاره به اقدامات انجام‌شده در حوزه تدوین استانداردهای ملی، اظهار کرد: در سال ۱۴۰۴، ۷۰۱ استاندارد ملی تدوین یا تجدیدنظر شد؛ بنابراین برنامه تدوین استانداردهای ملی نه تنها محقق شد بلکه فراتر از برنامه نیز پیش رفت همچنین اعتبار بیش از ۵۸۶۰ استاندارد ملی مورد بازنگری قرار گرفت تا اطرافی آنها با استانداردهای بین‌المللی و نیازهای روز کشور حفظ شود.قلامی‌مود به دستاوردهای بین‌المللی کشور در حوزه استانداردسازی اشاره کرد و گفت: در ارزیابی انجام‌شده میان ۱۷۵ کشور عضو سازمان بین‌المللی استانداردسازی (ISO)، رتبه ایران از ۲۰ به ۱۹ ارتقا یافت، بنابراین کشورمان در میان کشورهای منطقه نیز رتبه نخست را در اختیار دارد. وی افزود: جمهوری اسلامی ایران به سیستم ارزیابی انطباق انرژی‌های تجدیدپذیر (IECRE) پیوسته است که این عضویت امکان اتصال نهادهای ارزیابی انطباق داخلی به نظام بین‌المللی را فراهم می‌کند و موجب می‌شود نتایج آزمون‌های انجام‌شده در داخل کشور در سطح بین‌المللی نیز مورد پذیرش قرار گیرد. در همین راستا چهار نهاد ارزیابی انطباق در حوزه تجهیزات الکتریکی و الکترونیکال به این نظام بین‌المللی متصل شدند.معاون تدوین و ترویج استاندارد با اشاره به مشارکت ایران در تدوین استانداردهای بین‌المللی گفت: اکنون جمهوری اسلامی ایران در هزار و ۵۴ کمیته فنی و فرعی سازمان‌های بین‌المللی استانداردسازی از جمله ISO، IEC، OIML و CODEX عضویت دارد و تاکنون ۱۲۴ استاندارد بین‌المللی با راهبری ایران منتشر شده است همچنین ۳۰ پروژه دیگر در حوزه‌هایی مانند صنایع غذایی، آرایشی و بهداشتی، فناوری نانو، فولاد و معدن در دست تدوین است که ایران هدایت آن‌ها را بر عهده دارد. وی ادامه داد: در همین راستا ۵ دبیرخانه بین‌المللی تدوین استاندارد در ایران فعال است و کشورمان مدیریت برگزاری چندین نشست و اجلاسیه بین‌المللی از جمله اجلاس‌های مرتبط با کودهای شیمیایی و محصولات آرایشی و بهداشتی را بر عهده داشته است. دو کارگاه ارزیابی انطباق اکو-ریسکام نیز برای کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی (اکو) برگزار شد. قلامی مود با اشاره به اقدامات انجام‌شده در حوزه آموزش و ترویج استاندارد گفت: در سال گذشته، ۱۱۹ دوره آموزشی برای کارکنان سازمان معادل ۱۸۷ هزار و ۳۷۱ نفر-ساعت برگزار شد و بیش از ۴۸۳ هزار نفر ساعت آموزش تخصصی برای مدیران کنترل کیفیت، کارشناسان رسمی و سایر ذی‌نفعان ارائه شد. علاوه بر این، ۱۸ دوره آموزشی مبانی استانداردسازی و مقررات فنی برای دستگاه‌های اجرایی برگزار شدوی افزود: در حوزه توسعه نظام ارزیابی و نظارت، بانک جامع آزمون عمومی برای تأیید صلاحیت مدیران کنترل کیفیت تهیه و به استان‌ها ابلاغ و در ۱۳ جلسه کمیسیون انتخاب کارشناسان رسمی استاندارد، در مجموع ۳۳۵ پروانه کارشناسی صادر یا تمدید شد. همچنین سامانه سینا برای تقویت نظارت بر فعالیت مدیران کنترل کیفیت توسعه یافت. معاون تدوین و ترویج استاندارد با اشاره به همکاری با مراکز علمی کشور اظهار کرد: در قالب طرح همکاری با دانشگاه‌ها، پروژه غنی‌سازی محتوای دروس دانشگاهی با استانداردسازی ملی و بین‌المللی به‌صورت آزمایشی در دانشگاه‌های شهید چمران اهواز، الزهرا، امیرکبیر و صنعتی شریف اجرا شد تا دانشجویان با استانداردهای تخصصی حوزه فعالیت خود آشنا شوند.

نگاه روز

«طبقه‌بندی کشورها» پیش‌نیاز رژیم جدید عبور و مرور از تنگه هرمز

میرهادی رهگشای

اگر ایران بخواهد در تنگه هرمز یک رژیم تازه و پایدار برای عبور و مرور اجرا کند، پیش از هر چیز به یک منطق روشن برای طبقه‌بندی کشورها نیاز دارد. این کار در جهان امروز رایج است. دولت‌ها شرکای خارجی خود را بر اساس سطح همکاری، بی‌طرفی یا خصومت دسته‌بندی می‌کنند و متناسب با آن، امتیاز، محدودیت یا محرومیت اعمال می‌کنند. از تعاملات تجاری پاکستان و هند، تحریم روسیه توسط غرب و تحریم قطر توسط کشورهای عربی، نمونه‌ها نشان می‌دهد تجارت و دسترسی مدت‌هاست به ابزار سیاست و امنیت تبدیل شده است. ایران نیز اگر می‌خواهد ضمن تضمین عبور امن برای برخی کشورها از هرمز برای درآمدزایی و تحمیل هزینه به کشورهای متخاصم استفاده کند، باید ابتدا سه‌گانه‌ای روشن از کشورهای «با اولویت»، «خنثی» و «متخاصم» روی میز بگذارد. بدون این تفکیک، هر سیاستی در تنگه هرمز به مجموعه‌ای از تصمیم‌های موردی، غیر قابل پیش‌بینی و پرهزینه تقلیل پیدا می‌کند. جنگ اخیر نشان داده است ایران فقط قادر به ایجاد اختلال در هرمز نیست، بلکه می‌تواند درباره شکل عبور و مرور در این آبراه هم اثر بگذارد. وقتی تردد دیگر یک روند خودکار و بی‌هزینه نیست و کشورها برای عبور امن‌تر ناچار به هماهنگی و تفاهم می‌شوند، یعنی هرمز از یک مسیر عادی حمل‌ونقل به عرصه قاعده‌گذاری جدید تبدیل شده است. در چنین وضعی، ایران اگر بخواهد یک رژیم تازه عبور و مرور را پیاده‌سازی کند و هرمز با تضمین عبور امن برای برخی کشورها، از این موقعیت برای درآمدزایی و اعمال فشار اقتصادی بر دشمنان خود بهره ببرد، پیش از هر چیز باید بداند با چه کشورهایی چگونه رفتار می‌کند. بدون ارائه یک طبقه‌بندی روشن از کشورها هر سیاستی در تنگه هرمز به مجموعه‌ای از تصمیم‌های موردی و پرهزینه تقلیل پیدا می‌کند. اصل این کار کاملاً معمول است. دولت‌ها در جهان امروز طرف‌های خارجی خود را یکسان نمی‌بینند. بعضی کشورها در طبقه شرکای ترجیحی و دارای توافق قرار می‌گیرند، بعضی در وضعیت عادی باقی می‌مانند و بعضی دیگر به دلایل امنیتی، سیاسی یا جنگی با محدودیت‌های شدیدتر مواجه می‌شوند. حتی در قواعد تجارت جهانی هم این منطق به رسمیت شناخته شده است. ماده ۲۱ گات به دولت‌ها اجازه می‌دهد در موارد مربوط به «منافع اساسی امنیتی» از قواعد عادی تجارت فاصله بگیرند. یعنی حتی در نظم رسمی تجارت جهانی هم این اصل پذیرفته شده که امنیت ملی در برخی شرایط بر قواعد معمول مقدم می‌شود. نمونه‌های عملی آن هم روشن است. هند در سال ۲۰۱۹ پس از حمله پولواما، امتیاز MFN پاکستان را لغو کرد و سپس تعرفه واردات کالاهای پاکستانی را به ۲۰۰ درصد رساند. رویترز هم در مرور بعدی این پرونده، این اقدام را یکی از نمونه‌های روشن کنار گذاشتن رابطه تجاری عادی به‌دلیل ملاحظات امنیتی معرفی کرده است. نمونه دیگر، محدودیت‌ها و تحریم‌های گسترده غرب علیه روسیه پس از جنگ اوکراین است. در آنجا نیز آمریکا و متحدانش عملاً روسیه را از رده شریک عادی خارج کردند و با مجموعه‌ای از تحریم‌ها، تعرفه‌ها، محدودیت‌های مالی و تجاری، رابطه اقتصادی با آن را تابع منطق امنیتی کردند. همین مسئله نشان می‌دهد تفکیک میان «شریک قابل تعامل» و «طرف خصمانه» نه یک ایده استثنایی، بلکه بخشی از رویه رایج دولت‌هاست. حتی در بحران قطر در سال ۲۰۱۷ نیز کشورهای عربی تحریم‌کننده، تصمیمات تجاری و ارتباطی خود را با استناد به امنیت ملی توجیه کردند. رویترز همان زمان گزارش داد که عربستان در WTO صریحاً استدلال کرده توافق‌های تجاری نمی‌تواند تصمیم‌های مربوط به منافع حیاتی امنیتی آن را نقض کند. اگر ایران بخواهد تنگه هرمز را از یک ابزار موقت فشار به یک رژیم پایدار و قابل اعمال تبدیل کند، باید بتواند میان کشورها فرق بگذارد. کشوری که علیه ایران در جنگ، تحریم، رأی‌گیری‌های بین‌المللی یا همکاری‌های عملیاتی نقش فعال دارد، نمی‌تواند همان جایگاهی را داشته باشد که یک کشور بی‌طرف یا یک شریک آماده معامله دارد. اگر این تمایز از ابتدا روشن نباشد، نه امتیاز دادن معنا پیدا می‌کند و نه محروم کردن. در نتیجه، تنگه هرمز به‌جای آنکه به ابزار سیاست تبدیل شود، تنها به محل تنش‌های موردی تبدیل خواهد شد. به بیان دقیق‌تر، طبقه‌بندی کشورها به ایران کمک می‌کند سه کار را همزمان انجام دهد: نخست، عبور امن برخی کشورها را تضمین کند و برای آنان مشوق بسازد؛ دوم، میان کشورهایی که بی‌طرف یا قابل تعامل‌اند و کشورهایی که در صف خصومت قرار دارند فرق بگذارد؛ سوم، هزینه رابطه خصمانه با ایران را به‌صورت قابل فهم و تدریجی به دشمنان منتقل کند. برای شرایط امروز، یک سه‌گانه روشن و قابل‌دفاع می‌تواند مبنای کار باشد: کشورهای با اولویت، کشورهای خنثی و کشورهای متخاصم. کشورهای با اولویت کشورهایی هستند که یا شریک راهبردی ایران‌اند، یا حاضرند در مسائل مهم به‌صورت دوجانبه و چندجانبه با تهران وارد تفاهم شوند، یا دست‌کم در بحران‌های امنیتی علیه ایران عمل نمی‌کنند و آمادگی دارند در حوزه‌هایی مثل انرژی، ترانزیت، سرمایه‌گذاری، بیمه، حمل‌ونقل، چابهار، راهگذرها و همکاری‌های منطقه‌ای امتیازهای قابل سنجش بدهند. کشورهای خنثی آنهایی‌اند که نه شریک راهبردی ایران‌اند و نه در خصومت آشکار قرار دارند. این کشورها می‌توانند از دسترسی عادی و مدیریت‌شده برخوردار باشند اما بدون امتیاز ویژه. کشورهای متخاصم آنهایی‌اند که در جنگ، تحریم، عملیات نظامی، پشتیبانی اطلاعاتی، رأی‌گیری‌های ضدایرانی یا سازوکارهای محدودکننده علیه ایران نقش دارند یا بطور آشکار در چارچوبی عمل می‌کنند که هدف آن تضعیف ایران است.مزیت این سه‌گانه در این است که ایران را از دو خطا دور می‌کند: اینکه همه را یکسان ببیند؛ یا اینکه بدون قاعده و تنها موردی عمل کند. در این صورت، هرمز فقط محل کنترل عبور نیست، بلکه به بخشی از بسته مناکرات‌های ایران برای بازتعریف روابط منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای تبدیل می‌شود. اگر آمریکا و متحدانش در دو جنگ سال ۱۴۰۴ به ایران خسارت وارد کرده‌اند، ایران می‌تواند تا زمانی که این خسارات را نگرفته، از هرمز به‌عنوان ابزاری برای تحمیل بار مالی مضاعف بر محموله‌های این کشورها استفاده کند. منطق این اقدام روشن است: همان‌طور که آمریکا دهه‌ها از نظام تحریم برای تحمیل هزینه‌ها بر ایران استفاده کرده، ایران هم می‌تواند از موقعیت راهبردی خود در هرمز برای انتقال تدریجی بخشی از هزینه‌ها به کشورهای متخاصم بهره ببرد. این بار مالی می‌تواند از مسیرهایی مانند محدودیت‌های شدیدتر در عبور، تعرفه‌ها و عوارض خاص، الزامات مجوزی مضاعف، تحمیل هزینه‌های بیمه و تضمین بالاتر، اولویت پایین‌تر در عبور و پهلوگیری یا محدودیت‌های ترانزیتی و لجستیکی اعمال شود. هدف از این کار تنها تنبیه نمادین نیست. هدف این است که رابطه خصمانه با ایران به هزینه‌های واقعی و مستمر تبدیل شود؛ هزینه‌ای که به‌مرور بخشی از خسارت تحمیل‌شده بر ایران را بازپس بگیرد و در عین حال به طرف مقابل بفهماند دشمنی با ایران رایگان نیست. نکته مهم این است که طبقه‌بندی کشورها فقط زمانی به ابزار مؤثر تبدیل می‌شود که از قبل تعریف‌شده و قاعده‌مند باشد. اگر ایران بخواهد هر روز و برای هر کشور تصمیمی تازه بگیرد، هم اعتبار خود را از دست می‌دهد و هم قدرت چانه‌زنی‌اش را کاهش می‌دهد. اما اگر کشورها بدانند چه رفتارهایی آن‌ها را در رده یا اولویت قرار می‌دهد و چه اقداماتی آن‌ها را به رده متخاصم می‌برد، آن‌وقت خود این چارچوب به بخشی از قدرت ایران تبدیل می‌شود. کشورها برای حفظ یا ارتقای جایگاه خود، ناچار می‌شوند رفتارشان را تنظیم کنند. در نهایت، ایران برای تثبیت رژیم جدید عبور و مرور در هرمز، باید کشورها را به پای میز مذاکره دوجانبه و چندجانبه بکشاند. این رژیم فقط با فشار ماندگار نمی‌شود؛ باید برای بازیگران مختلف قابل فهم، قابل پیش‌بینی و قابل معامله باشد. طبقه‌بندی کشورها در اینجا نقش کلیدی دارد. این طبقه‌بندی به ایران امکان می‌دهد به هر کشور بگوید جایگاهش چیست، چگونه می‌تواند آن را بهبود دهد و اگر در صف خصومت بایستد چه هزینه‌ای خواهد پرداخت. این معنا، طبقه‌بندی کشورها فقط یک بحث نظری یا انتزاعی نیست. این کار، پیش‌شرط تبدیل هرمز به یک ابزار کامل دیپلماسی، درآمدزایی و فشار اقتصادی است. ایران اگر می‌خواهد در نظم جدید منطقه، هرمز را از یک گذرگاه به یک نهاد سیاسی-اقتصادی تبدیل کند، باید این منطق را شفاف و از پیش روی میز بگذارد. بدون آن، رژیم تازه هرمز شکل نمی‌گیرد؛ یا آن، هرمز می‌تواند به بخشی از معماری جدید قدرت ایران در منطقه تبدیل شود.

zamanagahi@chmail.ir